

SEPA

Yhtenäinen euromaksualue

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden laitos
Kansainvälisen kaupan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Syksy 2006
Aro Mirva

Lahden ammattikorkeakoulu
Liiketalouden laitos

ARO, MIRVA: SEPA
Yhtenäinen euromaksualue

Kansainvälisen kaupan opinnäytetyö, 34 sivua

Syksy 2006

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö käsittelee EU:n komission asettamaa tavoitetta muodostaa Euroopan talousalueelle maksuliikennettä koskeva kotimarkkina-alue eli SEPA. SEPA:n käyttöönotto nähdään luonnollisena jatkumona euron käyttöönotolle. SEPA tulee englanninkielisistä sanoista Single Euro Payments Area ja tarkoittaa yhtenäistä euromaksualueita.

Työn tarkoituksena on selvittää, mitä SEPA voimaan astuessaan tarjoaa ja mitä muutoksia se mahdollisesti tuo mukanaan suomalaisten rahalaitosten ja yksityisten ihmisten kannalta.

Työ on informatiivinen katsaus tämän hetkisiin maksujärjestelmiin ja vuoden 2008 alusta voimaan astuvaan SEPA-siirtymäsuunnitelmaan ja sen mukanaan tuomiin muutoksiin. Työssä valotetaan ensin rahoitusmarkkinoiden yhdentymistä ja maksujärjestelmäyhteistyötä suomalaisesta näkökulmasta, ja tarkastellaan ulkomaanmaksujen nykyisiä käytäntöjä. Myöhemmin työssä pohditaan SEPA:n mukanaan tuomia muutoksia niin käytännön maksujärjestelmiin kuin maksuvälineisiin. SEPAa koskeva osuus pohjautuu pitkälti Suomen Pankin ja Suomen Pankkiyhdistyksen julkaisemaan Suomen kansalliseen siirtymäsuunnitelmaan.

Koska suomalaiset maksujärjestelmät ovat Euroopan näkökulmasta katsottuna jo nyt huippuluokkaa niin tehokkuudessa kuin turvallisuudessaakin, ei SEPA:n katsota tuovan merkittäviä muutoksia suomalaisille pankeille ja niiden asiakkaille tästä näkökulmasta katsottuna. Eniten SEPA:n käyttöönotosta tulevat todennäköisesti hyötymään kansainväliset ja kansainvälisillä markkinoilla toimivat yritykset, sillä SEPA tulee esimerkiksi nopeuttamaan maksuprosesseja.

Lopuksi voidaan todeta, että SEPA-hanke on jo nyt, ennen kuin siirtymäkausi on edes alkanut, ollut merkittävä edistysaskel vähittäismaksujärjestelmien integraation edistämiseksi.

Avainsanat: SEPA, maksujärjestelmät, maksuvälineet, Suomen Pankki, EKP

Lahti University of Applied Sciences
Faculty of Business Studies

ARO, MIRVA: SEPA
Single Euro Payments Area

Bachelor's Thesis of International Trade, 34 pages

Autumn 2006

ABSTRACT

This thesis discusses the aim of EU to create a domestic payments area, SEPA, to the area of European Economic Area. The introduction of SEPA seems to be a natural continuity to Euro as a payment instrument. SEPA is an abbreviation from words Single Euro Payments Area.

The aim of this thesis is to explain what those benefits are and possible changes SEPA will offer for Finnish financial institutions and private persons.

This thesis is an instructional review of today's payments systems and of those changes which will follow from SEPA-Implementation and Migration Plan in Finland. This plan will take effect at the beginning of the year 2008. First this thesis presents the integration of payment services and co-operation between banks from the Finnish point of view and takes a look at the present practice in cross border payments. Later those changes in payment systems and payment instruments which will follow with SEPA will be discussed. The part of SEPA is mostly based on SEPA-Implementation and Migration Plan published by the Bank of Finland and the Finnish Banker's Association.

The Finnish payment systems are already on top level in comparison with various European payment systems in effectiveness as well as in security. For that reason it is very probable that SEPA will not offer remarkable changes or benefits for Finnish banks and for their customers. However, it is very likely that those enterprises which operate in international markets will achieve most benefits. This will be possible as SEPA will speed up the payment processes.

Finally, it may be said that the SEPA project has already been a remarkable step forward to the integration of instalment system although the transitional period has not even started.

Keywords: SEPA, payment systems, payment instrument, Bank of Finland, ECB

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Työn lähtökohta ja tavoitteet	2
1.2	Tutkimusmenetelmä ja tutkimusongelma	3
1.3	Työssä käytetyt lyhenteet	3
2	RAHOITUSMARKKINOIDEN YHDENTYMINEN	5
3	MAKSUJÄRJESTELMÄYHTEISTYÖ	6
3.1	Maksujärjestelmien valvonta	8
3.2	Maksujärjestelmäriskit, RTGS- ja TARGET-järjestelmä	9
3.3	Nykytilanne, EU-maksu ja muut ulkomaanmaksut	11
4	ULKOMAANMAKSUIHIN TARKOITETUT MAKSUJÄRJESTELMÄT YKSITYISSEKTORILLA	12
5	SEPA	14
5.1	Tavoitteet	14
5.2	SEPA-maksuvälineet	16
5.3	SEPA:n vaikutus euroalueella	17
5.4	Standardit	18
5.5	Siirtymäsuunnitelma	20
6	SEPA-MAKSUVÄLINEET	20
6.1	Tilisiirrot	21
6.2	Suoraveloitus	22
6.3	Korttimaksut	24
6.4	SEPA-maksuvälineiden käyttöönotto ja aikataulu	25
7	SEPA:N VAIKUTUKSET ASIAKKAIDEN KANNALTA	26
7.1	Tilisiirto	26
7.2	Suoraveloitus	27
7.3	Maksukortit	27
7.4	Verkkolasku	28
7.5	Pankin näkökulma	29

8	YHTEENVETO	30
	LÄHTEET	33

1 JOHDANTO

Ensimmäisenä askeleena kohti EU:n laajuista yhtenäistä maksualuetta voidaan pitää talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alkamista vuoden 1999 alussa. Sen seurauksena siirryttiin käyttämään yhteistä tilivaluutaa, euroa. Samanaikaisesti otettiin käyttöön EU:n kansallisten keskuspankkien TARGET-järjestelmä, jonka avulla on mahdollista välittää euromääräisiä maksuja reaaliaikaisesti koko Euroopan unionin alueella. Yhteisen tilivaluutan käyttöönoton luonnollisena jatkumona voidaan pitää myös muiden maksumenetelmien yhdenmukaistamista koko euromaksualueella. Rahoitusmarkkinoiden integraation seuraava vaihe onkin EU:n komission tavoite luoda Eurooppaan yhtenäinen maksualue eli SEPA (Single Euro Payments Area).

Voimaan astuessaan SEPA takaa sen, että koko euromaksualueella on tarjolla yhtenäiset perusmaksuliikennepalvelut. Päämääränä on laajentaa maksuliikennettä koskeva kotimarkkina-alue käsittämään EU-alue, ETA-maat sekä Sveitsi ja luoda näin yhtenäinen ja oikeudellinen perusta vähittäismaksupalveluille. SEPA:n luomisessa ovat mukana EU:n komission lisäksi eurooppalaiset pankit ja Euroopan keskuspankki (EKP).

SEPA:n käyttöönoton katsotaan lisäävän sekä maksamisen tehokkuutta ja turvallisuutta. Tämä tarkoittaa, että maksuliikenne on nopeaa ja pitkälle automatisoitua, luotettavaa ja edullista. Jotta nämä ehdot on mahdollista saavuttaa koko SEPA-alueella, tarvitaan yhtenäiset standardit sekä pankkien välillä, että pankkien ja niiden asiakkaiden välillä. Tämän lisäksi toimivan maksuliikenteen ehto on yhtenäinen infrastruktuuri maksujen välittämiseksi. Jotta SEPA-maksuliikenne olisi tulevaisuudessa mahdollista, on jokaisessa tulevassa SEPA-maassa julkaistu Euroopan keskuspankin edellyttämä kansallinen siirtymäsuunnitelma. Suomen kansallinen siirtymäsuunnitelma julkaistiin tämän vuoden maaliskuussa. Siirtymäsuunnitelmassa tiedotetaan siirtymisestä yhtenäisiin euromaksuvälineisiin ja niiden mukanaan tuomista vaikutuksista.

SEPA:n käyttöönotto on määritelty tapahtuvan 1.1.2008 siirtymäajalla ja siirtymäkauden päättyvän vuoden 2010 loppuun mennessä. SEPAa määrittelevä eurojärjestelmä lähtee siitä, että vuoden 2008 alusta lähtien on kaikki sellaiset säännökset, liiketoimintakäytännöt ja standardit purettu, jotka on luotu kansallisia markkinoita varten, ja korvattu ne uusilla eurooppalaista maksualueita palvelevilla ja yhteensopivilla käytännöillä ja säädöksillä.

1.1 Työn lähtökohta ja tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tavoitteena ja työn lähtökohtana on tarkastella SEPA-maksualueen mahdollisesti mukanaan tuomia toiminnallisia muutoksia suomalaisten rahalaitosten sekä maksupalvelujen käyttäjien näkökulmasta. Käyttäjillä tässä työssä tarkoitetaan sekä yksityisiä henkilöitä että yrityksiä. Työ on informatiivinen katsaus tulevaan SEPA-maksupalvelutarjontaan. Työssä kerrotaan millaisia SEPA-palveluita tulevaisuudessa euroalueella on tarjolla ja miten nykyiset suomalaisten rahalaitosten tarjoamat maksamisen palvelut mahdollisesti muuttuvat. SEPA astuu voimaan siirtymäkauden alkaessa vuoden 2008 alussa. Siirtymäkausi on määritelty jatkuvan vuoden 2010 loppuun.

Työn rajauksena on käyetty suomalaista näkökulmaa. Pääpaino työssä on luvussa viisi esitelty SEPA, ja sen mukanaan tuomat muutokset. Työssä käytetyt lähteet ovat pääasiassa Suomen Pankin ja Suomen Pankkiyhdistys r.y:n julkaisemia artikkeleita ja raportteja. Tässä työssä valotetaan ensin rahoitusmarkkinoiden yhdentymistä ja maksujärjestelmäyhteistyöhön liittyviä seikkoja. Myös maksujärjestelmiä, niiden riskejä ja valvontaa on tarkasteltu omissa luvuissaan.

1.2 Tutkimusmenetelmä ja tutkimusongelma

Tässä työssä käyetty tutkimusmenetelmä on teoreettiseen kirjoituspöytätyökirjalliseen rinnastettavissa. Työssä on käytetty hyväksi valmiina olevaa tietomateriaalia, eli verkkojulkaisuja ja artikkeleita, tilisiirtolakia ja lakia luottolaitostoiminnasta sekä Suomen pankin julkaisemia informatiivisia katsauksia tämän hetkisistä maksujärjestelmistä ja niiden toiminnasta.

Työssä esitellyt näkemykset perustuvat käytettyihin lähteisiin, paitsi luvussa kahdeksan, jossa kirjoittaja tuo julki myös omaa pohdintaansa ja näkemyksiä käsitelystä aiheesta. Tulevaa analysoivat näkemykset eivät tässä työssä ole tapahtuneeseen ja todettuun perustuvia, sillä käsitelty palvelumuutos astuu konkreettisesti voimaan vasta reilun vuoden kuluttua ja silloinkin siirtymäkaudella. Vasta muutoksen käyttöönoton jälkeen on mahdollista tarkastella tässä työssä käsiteltyjen oletusten paikkaansa pitävyyttä.

1.3 Työssä käytetyt lyhenteet

BIC = Bank Identifier Code, pankkitunnus

BIS = Bank of International Settlement, Kansainvälinen järjestelypankki, jonka keskuspankit omistavat ja joka toimii niiden kansainvälisenä yhteistyöfoorumina

CPSS = Committee on Payment and Settlement System, maksu- ja selvitysjärjestelmäkomitea, Kansainvälisen järjestelypankin (BIS) ylläpitämä G 10-maiden foorumi maksujärjestelmäasioiden käsittelemiseksi

EBA = Euro Banking Association, euromaksuja selvittävien pankkien yhteenliittymä (aiemmalta nimeltään ECU Banking Association)

EKP = Euroopan keskuspankki

EKPJ = Euroopan keskuspankkijärjestelmä

EMI = European Monetary Institute, Euroopan rahapoliittinen instituutti
(nykyinen EKP)

EPC = European Payments Council-yhteistyöjärjestö

EURO 1 = EBAn suuria euromääräisiä maksuja käsittelevä järjestelmä

ETA = Euroopan talousalue

G10 = Group of Ten, kymmenen maan ryhmä erityisesti keskuspankkien yhteistyössä

IBAN = International Bank Account Number, kansainvälinen tilinumero

PEACH = pan-European automated clearing house, yleiseurooppalainen automaattinen selvitysyhteisö

PIN = personal identification number, henkilökohtainen tunnus, jolla pankkikortin käyttäjä tunnistetaan automaattilla

RTGS = Real-Time Gross Settlement System, reaaliaikainen bruttomaksujärjestelmä, Suomessa Suomen Pankin sekkitilijärjestelmä, joka on suurten maksujen reaaliaikainen järjestelmä pankkien välisiä maksuja varten

SEPA = Single Euro Payments Area, euromaat kattava yhtenäinen maksualue

STEP 1 = EBAn euromääräisiä pieniä maksuja käsittelevä maksujärjestelmä

SWIFT = Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication, pankkien perustama tiedonsiirtojärjestö, joka ylläpitää pankkien välistä maailmanlaajuista tiedonsiirtoverkkoa

TARGET = Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System, yleiseurooppalainen reaaliaikainen bruttomaksujärjestelmä, joka käsittää eri EU-maiden RTGS-järjestelmät ja niitä yhdistävän keskuspankkien välisen Interlinking-kytkentäverkoston

WGPS = Working Group on EU Payment System, EMI:n vuonna 1994 perustama maksujärjestelmätyöryhmä

2 RAHOITUSMARKKINOIDEN YHDENTYMINEN

Euroopan unionin yksi keskeisimmistä tavoitteista on luoda yhtenäinen talousalue unionin alueelle. Yhtenäisellä talousalueella tarkoitetaan aluetta, jossa tavaroiden ja palveluiden kauppa sekä työvoiman ja pääomien liikkuminen yli jäsenvaltioiden rajojen on mahdollisimman helppoa.

Rahoitusmarkkinoiden ja rahoituspalvelujen integraatio on olennainen osa yhteismarkkinoiden muodostumista. Myös Euroopan unionin määrittelemässä kasvu- ja kilpailustrategiassa eli niin sanotussa Lissabonin strategiassa, annetaan rahoitusmarkkinoiden ja -palveluiden yhdentymiselle keskeinen merkitys. Tämä strategia määrittelee tavoitteekseen nostaa EU maailman kilpailukykyisimmäksi talousalueeksi (Euroopan unionin virallinen lehti 2003, 18–21; 2005, 1-4).

Rahoitusmarkkinoiden yhdentymisellä katsotaan olevan merkittävä vaikutus Lissabonin strategian toteutumiseen. Euroopan komission julkaisemien selvitysten mukaan rahoitusmarkkinoiden integraation kasvu- ja työllisyysvaikutukset ovat huomattavan suuret. Suomen Pankin julkaisemassa, Heikki Koskenkylän toimittamassa tutkimuksessa (2004, 3) todetaankin, että rahoitusmarkkinoiden yhdentymisen hyötyvaikutukset koskevat ensisijaisesti kuluttajia ja ilmenevät viime kädessä kotitalouksien ja yritysten rahoituspalveluiden halpenemisena ja monipuolistumisena.

Rahoitusmarkkinoiden kansainvälistyminen ja yhdentymisen EU:n sisällä on vasta alussa. Voidaan ajatella, että yhteisen valuutan, euron, käyttöönotto vuoden 2002 alussa, aloitti rahoitusmarkkinoiden yhdentymisprosessin Euroopassa. Yhteisen valuutan ansiosta valuuttakurssiriskit poistuivat euroalueelta ja se on osaltaan luonut edellytykset rahoitusmarkkinoiden yhdentymiselle. Rahoitusmarkkinoiden yhdentäminen ei ole mikään nopea prosessi, sillä euroalueen eri maiden välillä on edelleen runsaasti erilaisia kansallisia käytäntöjä ja menettelytapoja rahoitusmarkkinoiden ja maiden pankkien tarjoamien rahoituspalveluiden suhteen. Jo pelkästään rahoitusmarkkinoiden kehittyneisyydessä ja turvallisuuden takaavissa näkökohdissa on merkittäviä kansallisia eroja. Verrattessa Suomen rahoitusmarkkinoiden kehittyneisyyttä muiden euroalueen maiden vastaaviin voidaan todeta, että Suomen rahoitusmarkkinat ovat tällä hetkellä tehokkuudessaan ja turvallisuudessaan huippuluokkaa. (Koskenkylä 2004, 14.)

Rahoituksen ja maksamiseen liittyvien palveluiden kehittyminen, monipuolistuminen ja edullistuminen yhteismarkkinoiden myötä ovat myös tavoitteita sinänsä. Viime kädessä koko yhteismarkkina-alueen kattavat laajat ja kehittyneet rahoitusmarkkinat tulevat edesauttamaan ja vakauttamaan taloudellista kasvua koko euroalueen tasolla. (Koskenkylä 2004, 14.)

3 MAKSUJÄRJESTELMÄYHTEISTYÖ

Jotta eurooppalainen moderni talous kykenee toimimaan tehokkaasti ja turvallisesti, tarvitsee se nykyaikaiset ja tehokkaat maksujärjestelmät. Nykyisessä, globalistuvassa maailmassa, missä tekniikka kehittyy nopeasti, tulee maksujärjestelmiäkin kehittää koko ajan ajan henkeä vastaaviksi. Kansainvälisiä, maiden rajat ylittäviä maksuja on tällä hetkellä luultavasti enemmän kuin koskaan aikaisemmin.

Tällainen tilanne synnyttää tarpeen kehittää ja nopeuttaa esimerkiksi ulkomaille suuntautuvien maksusuoritusten reaaliaikaisuutta entisestään. Tehostuneiden

maksutapahtumien lisäksi myös tarve taata maksusiirtojen turvallisuus ja riskittömyys tapahtuman kaikissa vaiheissa sekä kansallisissa että kansainvälisissä maksusuorituksissa kasvaa. (Palva 2006, 34–36.)

Kun koko euroalueen kattavia yhteisiä maksujärjestelmiä lähdetään kehittämään, ei voida toimia vain yhden tietyn maan tai muun tahon toiveiden ja tarpeiden mukaan. Maksujärjestelmien kehittämisessä tuleekin ottaa huomioon niin kuluttajien, yritysten kuin järjestelmiä ylläpitävien instituutioiden, kuten esimerkiksi pankkien, tarpeet. Tällä hetkellä ei riitä, että maksujärjestelmien toimivuus taataan normaaleissa olosuhteissa, vaan niiden toimivuus on kyettävä varmistamaan myös poikkeuksellisissa tilanteissa ja oloissa. Vaikka maksujärjestelmien kehittämiseksi ja niihin liittyvien riskien minimoimiseksi on jo viimeisinä vuosikymmeninä tehty laajaa kansainvälistä yhteistyötä, tulee kansainvälistä maksujärjestelmäyhteistyötä kasvattaa ja kehittää entisestään. Ainoastaan näin voidaan saavuttaa entistä tarkemmat, nopeammat ja riskittömämmät maksujärjestelmät koko euroalueen tasolla. (Palva 2006, 34–36.)

Vähittäismaksujärjestelmät ovat kehittyneet eri maissa maiden omien, kansallisten tarpeiden pohjalta. Maasta toiseen suoritettavia pieniä maksuja on ollut suhteellisen vähän, joten pankit ovat keskittyneet kehittämään lähinnä kotimaan maksujärjestelmiä mahdollisimman toimiviksi ja tehokkaiksi. Tämän seurauksena kunkin maan kansallinen järjestelmä saattaa toimia hyvin ja tehokkaasti, mutta eri maiden järjestelmät eivät ole yhteensopivia, vaan toimivat omien, kansallisten standardiensä mukaan. Järjestelmien yhteensopimattomuudesta johtuen maiden välisissä maksuissa joudutaan tekemään jotkin osuudet manuaalisesti, jolloin maksujen käsittely on hidasta ja kallista. (Palva 2006, 34–36.)

Maksujärjestelmäyhteistyö keskuspankkien välillä Euroopan unionin sisällä alkoi jo vuonna 1991. Ensimmäiseksi perustettiin EU:n keskuspankkien pääjohtajien alainen ad hoc – maksujärjestelmätyöryhmä, joka kehittyi Euroopan rahapoliittisen instituutin (EMI, European Monetary Institute) kautta maksujärjestelmätyöryhmäksi WGPS (Working Group on EU Payment System). WGPS-työryhmä on määritellyt yhdentyvien maksujärjestelmien kannalta neljä merkittävää

asiaryhmää. Näitä ovat:

- ECU Clearing-järjestelmän valvonta
- EU-maiden maksujärjestelmien peruspiirteiden yhdenmukaistaminen
- keskuspankkien yhteistyö maasta toiseen välitettävien maksujen valvon-
nassa
- yhteisen rahapolitiikan edellyttämän maksujärjestelmän suunnittelu. (Iivarinen, Leinonen, Lukka & Saarinen 2003, 16.)

3.1 Maksujärjestelmien valvonta

Suomessa vain luotto- ja rahoituslaitokset voivat harjoittaa yleistä maksujenvälitystä. Luottolaitoksella tulee olla toimilupa luottolaitostoimintaan. Luottolaitostoiminnasta annetun lain mukaan luottolaitoksena pidetään, paitsi talletuspankkia ja luottoyhteisöä, myös maksuliikeyhteisöä. Näin ollen myös maksujen välitys on luottolaitoslain alaista toimintaa ja sen harjoittaminen edellyttää Rahoitustarkastuksen lupaa. Toimiluvan saannin edellytykset on laissa säännelty ja esimerkiksi maksuliikeyhteisöltä edellytetään vähintään miljoonan euron osake- tai osuuspääomaa (Laki luottolaitostoiminnasta 1607/1993, 1-2e §; 10–13 §.)

Maksujärjestelmien kansainvälinen kehitys tulee olla hallittua ja yhteiset päämäärät tarkoin määriteltyjä. Siksi maksujärjestelmien muutokset eivät ole tapahtuneet ilman valvontaa, vaan esimerkiksi Euroopan unionin sisällä valvonta jakautuu sekä yleisvalvontaan että instituutioiden valvontaan. Suomessa tapahtuvaa maksujärjestelmien instituutioiden valvontaa hoidetaan Rahoitustarkastuksen (Rata) toimesta ja Suomen Pankki puolestaan valvoo maksujärjestelmien yleisvalvontaa. Maailmanlaajuisesti maksujärjestelmäriskeistä sovitaan G 10-maiden keskuspankkien kesken Kansainvälisessä järjestelypankissa eli BIS:ssä (Bank for International Settlement) ja sen maksu- ja selvitysjärjestelmäkomiteassa CPSS:ssä (Committee on Payment and Settlement System). (Iivarinen ym. 2003, 15–16.)

Keskuspankkien yleisvalvojat toimivat tiiviissä yhteistyössä yhdessä pankkivalvontaviranomaisten kanssa. Jotta valvonta olisi mahdollisimman kattavaa,

kansalliset keskuspankit ovat sopineet Euroopan unionin jäsenvaltioiden pankki-valvontaviranomaisten kanssa erillisestä valvontapöytäkirjasta. Valvontapöytäkirjan ensisijaisena tavoitteena on varmistaa käytettävien rahoitusjärjestelmien vakaus. Vakauteen vaikuttavat esimerkiksi riskit, joita luottolaitoksille aiheutuu itse maksujärjestelmiin osallistumisesta ja katteensiirtopalveluiden tarjoamisesta. Valvontapöytäkirjalla edistetään myös suuria maksuja välittäviä järjestelmiä koskevaa yhteistyötä EU-maiden keskuspankkien ja valvontaviranomaisten välillä. (Iivarinen ym. 2003, 19–20.)

3.2 Maksujärjestelmäriskit, RTGS- ja TARGET-järjestelmä

Taloudellisen yhdentymisen myötä maksuliikenne kansainvälisellä tasolla on kasvanut. Lisäksi erityisesti suurten maksujen määrä ja merkitys on lisääntynyt. Vastaavasti suurten maksujen välitysjärjestelmiltä odotetaan ehdotonta luotettavuutta niin toiminnallisesti kuin turvallisuuskohdatkin huomioon ottaen. Positiivisten näkökohtien lisäksi yhdentyneet kansainväliset rahoitusmarkkinat saattavat tarjota myös väylän ongelmien nopealle siirtymiselle maasta toiseen. Yleisesti ottaen suomalaiset maksujärjestelmät ovat olleet moneen muuhun euroalueen maahan verrattuna teknisesti kehittyneitä ja varmatoimisia. (Iivarinen ym. 2003, 60.)

Euroopan unionin alueella maksujärjestelmien yhdentäminen alkoi suurten maksujen välittämiseen tarkoitettua järjestelmästä. Eurooppalaiseksi maksujärjestelmäriskihallinnan malliksi valittiin EU:ssa reaaliaikainen bruttomaksujärjestelmä eli RTGS (Real-Time Gross Settlement System). EU:n alueella toimiva euromääräisiä maksuja välittävä Euroopan keskuspankkijärjestelmän, EKPJ:n, TARGET-maksujärjestelmä (Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System) toimii RTGS-periaatteella. Myös Suomessa, Suomen Pankin ylläpitämä sekkitilijärjestelmä on osa RTGS-järjestelmää. (Iivarinen ym. 2003, 60.)

RTGS-järjestelmän tuoma etu on siinä, että sen kautta suoritettuihin maksuihin ei sisälly kate-riskiä, toisin kuin nettoperiaatteella toimivissa järjestelmissä välitettuihin maksuihin. Toisin sanoen maksuun liittyvä kate siirretään samanaikaisesti maksun muiden tietojen välityksen kanssa, joten kate-riskiä ei pääse syntymään. Jokaiselta EU-maalta on edellytetty RTGS-järjestelmän olemassaoloa vuoden 1997 loppuun mennessä. (Iivarinen ym. 2003, 60.)

Eri EU-maiden RTGS-järjestelmien yhdistämisellä mahdollistettiin TARGET-järjestelmän luominen. Kun Euroopan keskuspankki ja Euroopan keskuspankki-järjestelmän toiminta alkoi 1.1.1999, otettiin myös TARGET-järjestelmä välittömästi käyttöön. Tässä järjestelmässä pankit voivat välittää maksuja toisilleen reaaliaikaisesti, eli eri EU-maiden kansalliset RTGS-järjestelmät on kytketty EKP:n kautta toisiinsa. Tämän järjestelmän ansiosta maiden välisten maksujen hinnat on yhdenmukaistettu. Uudet Euroopan unionin jäsenmaat liittyvät TARGETiin viimeistään silloin, kun ne liittyvät rahaliittoon. TARGET-järjestelmän perusteista ja toiminnasta säädetään Euroopan keskuspankin antamissa TARGET-suuntaviivoissa, jotka ovat osa yhteisön lainsäädäntöä. Kaikki TARGET-toimeksiannot, eli muiden EU-maiden keskuspankkeihin välitettävät maksut lähetetään SWIFT-verkon avulla. (Iivarinen ym. 2003, 60.)

Todennäköisesti vuoden 2008 alussa otetaan käyttöön uusi TARGET 2-järjestelmä, (TARGET 2-alusta), jonka jälkeen esimerkiksi Suomen Pankin sekkitilijärjestelmästä luovutaan, ja käyttöön otetaan TARGET 2-järjestelmä. (Grönholm 2006).

Aiemmin ecu-määräisistä maksuista huolehtineesta Ecu Clearing-järjestelmästä muodostettiin euromääräisiä maksuja välittävä EBA Clearing – järjestelmä (EURO 1), kun euroa ryhdyttiin käyttämään tilirahana ecujen sijaan. EURO 1-järjestelmä on toimintaperiaatteiltaan samanlainen TARGET-järjestelmän kanssa, erotuksena ainoastaan se, että EURO 1 on tarkoitettu suurten maksujen siirtoon yksityisellä sektorilla. EU-alueen keskuspankkien välinen bruttomaksujärjestelmä TARGET on EURO 1:n lisäksi toinen kansalliset rajat ylittävien maksujen järjestelmä. (Koskenkylä 2004, 144–154).

3.3 Nykytilanne, EU-maksu ja muut ulkomaanmaksut

Tällä hetkellä ulkomaanmaksut voidaan jakaa kahteen ryhmään, Euroopan Unionin sisäisiin maksuihin eli EU-maksuihin ja muihin ulkomaanmaksuihin. EU-maksu on euromääräinen Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja ETA-valtioiden välillä suoritettava, enintään 50 000 euron arvoinen tilisiirto. Tilisiirrosta tulee ilmetä saajan IBAN-tilinumero ja saajan pankin BIC/SWIFT-tunnus. EU-maksuihin sovelletaan 19.12.2001 annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta rajat ylittävistä euromääräisistä maksuista. (Euroopan yhteisöjen virallinen lehti 2001a, 1-4; Suomen Pankkiyhdistys 2006b, 1.)

Asetuksen mukaan euromääräisten automaattinostojen ja korttimaksujen tulee olla kuluttajalle koko euroalueella samanhintaisia kuin kotimaassa. Asetus on astunut voimaan 1.7.2002 automaattinostojen ja korttimaksujen osalta, ja 1.7.2003 alkaen se on koskenut myös tilisiirtoja. Vuoden 2005 alusta lähtien se on koskenut myös euromääräisiä tilisiirtoja Norjasta ja Norjaan. Asetuksen mukaan pankit eivät siis voi harrastaa maksupalvelujen hinnoittelussa ”syrjintää” maantieteellisin perustein euroalueen sisällä. Esimerkiksi suomalaisen pankin on välitettävä maksu samalla hinnalla sekä Suomen sisäisesti että Suomesta muualle euroalueelle. (Iivarinen ym. 2003, 59.)

IBAN (International Bank Account Number) on kansainvälinen tilinumerostandardi, joka yksilöi maan, jossa saajan pankki sijaitsee sekä itse pankin tai muun rahalaitoksen ja tilinumeron. SWIFT tulee sanoista Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication ja tarkoittaa pankkien perustamaa tiedonsiirtojärjestöä. Tämä järjestö ylläpitää pankkien välistä maailmanlaajuisia tiedonsiirtoverkkoa. BIC (Bank Identification Code) puolestaan on pankin yksilöivä tunnus ja se tunnetaan myös yllämainittuna SWIFT-koodina. (Iivarinen ym. 2003, 59.)

Ulkomaan maksujen perinteinen välityskanava on ollut kirjeenvaihtajapankkijärjestelmä. Euron käyttöönoton myötä on Euroopassa syntynyt uusia maksujärjestelmiä euromääräisien maksujen välittämiseen. Yhteisen rahan käyttöönoton

myötä kirjeenvaihtajapankkisuhteiden käyttö on vähentynyt Euroopan Unionin alueella. EU-alueen keskuspankit ovat luoneet jo aiemmin mainitun TARGET-järjestelmän eri EU-maiden keskuspankkien välille, ja pankkien hallinnoima Euro Banking Association (EBA) on kehittänyt EURO 1 – ja STEP 1 – maksujärjestelmät yksityiselle sektorille. (Iivarinen ym. 2003, 59.)

Kirjeenvaihtajapankkitoiminta perustuu eri maiden toisilleen antamaan maksujenvälityspalveluun, jossa pankit sopivat keskenään välityksen ehdoista.

Kirjeenvaihtajapankkiyhteistyössä pankit joko avaavat kirjeenvaihtajapankissa tilin, jonka kautta maksut välitetään eteenpäin maksun saajalle, tai toisena vaihtoehtona maksusanomat välittyvät SWIFT-järjestelmän avulla. Esimerkiksi suomalainen pankki voi pitää tiliä ulkomaisessa pankissa, jolloin ulkomainen pankki toimii linkkinä paikallisiin maksujärjestelmiin ja maksunvälitykseen. Kirjeenvaihtajapankkijärjestelmän käyttö on vähentynyt erityisesti euroalueella uusien maksujärjestelmien syntymisen myötä. (Iivarinen ym. 2003, 59.)

4 ULKOMAANMAKSUIHIN TARKOITETUT MAKSUJÄRJESTELMÄT YKSITYISSEKTORILLA

Tässä luvussa tarkastellaan tällä hetkellä Suomessa käytössä olevia ulkomaanmaksuihin tarkoitettuja maksujärjestelmiä eli EURO 1 - ja STEP-maksujärjestelmiä sekä niiden eroja.

EURO 1 -maksujärjestelmä

EURO 1 on pankkien omistama ja hallinnoima maksujärjestelmä ja sen toiminta perustuu kansainvälisten pankkien käyttämän SWIFT-verkon hyväksikäyttöön. Se on EBA:n suuria euromääräisiä maksuja käsittelevä järjestelmä yksityissektorilla. Suurilla maksuilla tässä tarkoitetaan arvoltaan yli 50 000 euroa olevia maksuja. Vuoden 2003 alussa EURO 1 -maksujärjestelmään kuului 73 jäsentä. Suomesta tässä järjestelmässä omistajapankkeina ovat Nordea, Sampo ja OKO. (Iivarinen ym., 2003, 61).

STEP-maksujärjestelmät

STEP-maksujärjestelmät ovat vastaavanlaisia kuin EURO 1 -maksujen järjestelmä, mutta STEP-järjestelmät on tarkoitettu vain pienten maksujen välitykseen. Pienellä maksulla tässä tarkoitetaan alle 50 000 euron arvoista maksua. EBAn pienten maksujen järjestelmä STEP 2 aloitti toimintansa kesällä 2003. STEP 2:n lisäksi EBA ylläpitää myös toista pienten maksujen järjestelmää, STEP 1:tä. Nämä kaksi järjestelmää eroavat toisistaan muun muassa rakenteeltaan. (Palva 2006, 34–35).

STEP 1-maksujärjestelmässä pankit ovat EURO 1 -maksujärjestelmän käyttäjäjäseniä. Suomalaisista pankeista esimerkiksi Aktia kuuluu STEP 1 -järjestelmään, eli se ostaa EURO 1 -järjestelmän palvelut. STEP 1 -maksujärjestelmä on aloittanut toimintansa marraskuussa 2000. STEP 1 -järjestelmä mahdollistaa maksuyhteydet kaikkien EU-alueen EURO 1 - ja STEP 1 -pankkien välillä ja maksujen toimitusaika on kaksi pankkipäivää. Näin saavutetaan EKP:n ja Euroopan komission asettama tavoite, jonka mukaan pienten ulkomaanmaksujen välityksen tulee olla yhtä tehokasta ja luotettavaa kuin maan sisällä. (Palva 2006, 34–38).

STEP 2 on Euroopan laajuinen selvityskeskus (Pan-European Automated Clearing House, PEACH), jossa käsitellään toistaiseksi vain tilisiirtoja. Suomalaisista pankeista siinä olivat keväällä 2004 suorina jäseninä mukana Nordea ja OKO. Muut suomalaiset pankit voivat vastaanottaa järjestelmän kautta saapuvia maksuja suorina jäseninä olevien pankkien kautta. EKP ja EPC ovat esittäneet, että kaikki kansalliset tilisiirrot tulisi siirtää käsiteltäväksi STEP 2 -järjestelmään. STEP 2 on kehittämässä valmiuksia myös yhtenäisen suoraveloituksen välittämiseksi. Jos EKP:n ja EPC:n suunnittelema esitys toteutuu ja kaikki kansalliset tilisiirrot käsitellään tulevaisuudessa STEP 2 -järjestelmän kautta, Suomessa tällä hetkellä käytössä oleva kansallinen, pankkien välinen vähittäismaksujärjestelmä PMJ jäisi todennäköisesti näin ollen kokonaan pois käytöstä. (Grönholm 2006).

5 SEPA

Tässä luvussa esitellään SEPAlle määritellyt tavoitteet sekä standardit. Luvussa kerrotaan myös käytännön kannalta tärkeistä SEPA-maksuvälineistä. Lisäksi kerrotaan SEPAn vaikutuksesta euroalueella ja paneudutaan SEPAlle määriteltyihin standardeihin. Luvun lopussa tarkastellaan SEPAn käyttöönoton kannalta tärkeää Suomen kansallista siirtymäsuunnitelmaa.

5.1 Tavoitteet

Rahoitusmarkkinoiden ja –järjestelmien yhdentämisen luonnollisena jatkumona on EU:n komission tavoitteena muodostaa Euroopan talousalueelle maksuliikennettä koskeva kotimarkkina-alue eli SEPA. SEPA tulee sanoista Single Euro Payments Area ja tarkoittaa yhtenäistä euromaksualuetta. Päämääränä on laajentaa maksuliikennettä koskeva kotimarkkina-alue käsittämään EU-alue, ETA-maat sekä Sveitsi ja luoda näin yhtenäinen ja oikeudellinen perusta vähittäismaksupalveluille. SEPAn luomisessa ovat mukana EU:n komission lisäksi eurooppalaiset pankit ja Euroopan keskuspankki (EKP). (Euroopan keskuspankki 2006, 4).

Euroopan komission ja EKP:n kannan mukaan SEPAn avulla luodaan euroalueelle yhtenäiset maksupalvelumarkkinat. Tällöin kilpailu näillä markkinoilla on mahdollisimman tehokasta ja maiden rajat ylittävien maksujen ja kotimaisten maksujen välillä ei tehdä eroa. Toisin sanoen tulevaisuudessa SEPA-aluetta tullaan käsittelemään maksusuoritusten osalta kuten kotimaan maksusuorituksia tällä hetkellä. Jotta tällainen päämäärä on mahdollista saavuttaa, tulee kaikki maksusuoritukseen liittyvät tekniset, lainsäädännölliset ja kaupalliset esteet purkaa nykyisten kansallisten maksupalvelumarkkinoiden väliltä. (Euroopan keskuspankki 2006, 4.)

Tällä hetkellä maksamista koskevat säädökset perustuvat suurelta osin kansallisiin lakeihin ja sääntöihin, jotka poikkeavat huomattavasti eri EU-maiden välillä.

Yhtenäisen euromaksualueen tavoitteena on poistaa oikeudelliset esteet ja siten taata tehokkaat ja turvalliset maksupalvelut sekä tasapuoliset kilpailuolosuhteet kaikille osapuolille maasta riippumatta. SEPA:n pyrkimyksenä on myös tuottaa lisäarvoa edistämällä kotimarkkina-alueella muun muassa taloudellista vakautta sekä maksamisen turvallisuutta ja tehokkuutta. (Euroopan keskuspankki 2006, 4.)

Euroopan neuvoston vahvistaman ns. Lissabonin strategian mukaan päätavoite on tehdä Euroopan unionista vuoteen 2010 mennessä maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietoon perustuva talous, joka kykenee ylläpitämään kestäväää talouskasvua, luomaan uusia ja parempia työpaikkoja ja lisäämään sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Yhtenäisen euromaksualueen syntyminen on yksi edellytys tämän tavoitteen saavuttamiseksi. (Euroopan unionin virallinen lehti 2003, 18–21; 2005b, 1-4.)

Euroopan komission antaman arvion mukaan yhtenäisellä euromaksualueella saavutettaisiin Euroopan unionin alueella vuosittain 50–100 miljardin euron säästöt. Ensimmäisenä konkreettisenä askeleena kohti EU:n laajuista yhtenäistä maksualueutta voidaan pitää talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alkamista vuoden 1999 alussa. Sen myötä siirryttiin käyttämään yhteistä tilivaluutusta, euroa. (Palva 2006, 34–35.)

Euron käyttö täysin yhteisenä euroalueen rahana toteutuu vasta, kun SEPA astuu voimaan koko laajuudessaan, eli silloin, kun kuluttajat, yritykset sekä julkisyhteisöt voivat maksaa kaikkialla euroalueella yhteisillä maksuvälineillä, jotka ovat käteiseen perustumattomia, ja silloin, kun maksaminen onnistuu tililtä, joka voi sijaita missä tahansa euroalueella, ja kun maksaminen näillä maksuvälineillä vielä onnistuu yhtä helposti, tehokkaasti ja turvallisesti kuin tällä hetkellä palvelun käyttäjän kotimaassa. (Palva 2006, 34–35.)

5.2 SEPA-maksuvälineet

Euroopan maksuneuvoston EPC:n (European Payments Council) johdolla Euroopan pankkisektori on laatinut aikataulun yhteiseen euromaksualueeseen, SEPAan, siirtymiselle ja määritellyt euromaksualueella käytettävät yhteiset maksuvälineet. Yhteisiä euromaksuvälineitä tulevat olemaan nyt jo käytössä olevan yhteisen käteisvaluutan lisäksi tilisiirrot, suoraveloitukset sekä korteilla tapahtuvat maksut. Euroopan pankkisektorin määritelmän mukaan näistä maksuvälineistä käytetään nimitystä SEPA-tilisiirto, SEPA-suoraveloitus ja SEPA-maksukortti. (Euroopan keskuspankki 2006, 4).

Eurooppalaiset pankit tekevät yhteistyötä euromaksualueen aikaansaamiseksi kehittämällä yllämainittuja yhteisiä SEPA-palveluita. Pankit voivat niin halutessaan tarjota SEPA-tuotteita täydentäviä lisäpalveluita. SEPA-palveluiden käyttöönotto tapahtuu vaiheittain vuoden 2008 aikana ja siirtymäaika kestää vuoden 2010 loppuun saakka. Hankkeeseen liittyvä Suomen kansallinen siirtymäsuunnitelma on julkaistu 15.3.2006 Suomen Pankin ja Suomen Pankkiyhdistyksen toimesta. (Euroopan keskuspankki 2006, 4-7).

Yhtenäisellä euromaksualueella (SEPA) kaikki suoritettavat maksut ovat kotimaanmaksuja, eikä niitä eritellä enää maiden sisäisiin ja niiden rajat ylittäviin maksuihin. Toteuduttuaan SEPA takaa sen, että asiakkaat voivat suorittaa maksuja euroalueella yhtä nopeasti ja turvallisesti kuin tällä hetkellä kotimaassaan. Päämääränä siis on, että asiakkaat voivat käyttää samaa tiliä ja samoja standardoituja maksuvälineitä kaikkialla euroalueella. SEPA-palvelut ovat kuitenkin aina euromääräisiä ja muissa kuin eurovaluutassa suoritettavat maksut luokitellaan ulkomaanmaksuiksi. Nykyisellään maiden rajat ylittävät maksut ovat asiakkaiden kannalta usein hitaita ja hankalia eikä tällä hetkellä useimpia kotimaanmaksuissa käytettäviä maksuvälineitä voi käyttää maiden rajat ylittävissä maksuissa. (Euroopan keskuspankki 2006, 4-7.)

5.3 SEPA:n vaikutus euroalueella

SEPA:n vaikutus koko euroalueen pankkisektorilla tulee todennäköisesti olemaan merkittävä. Toisaalta taas eurooppalaisen pankkisektorin harteilla on SEPA:n toteuttamisessa vastuullinen rooli uusien palveluiden tarjoajana ja toteuttajana. Se vastaa uusien maksuvälineiden teknisten ominaisuuksien määrittelystä, mutta myös SEPA-yhteensopivien, toteuttamiskelpoisten ja taloudellisesti kannattavien liiketoimintamallien kehittämisestä ja ylläpitämisestä. Käytännössä tähän liittyy ongelmia, sillä Euroopan pankkisektori on tällä hetkellä hyvin epäyhtenäinen, koska se koostuu tuhansista eri pankeista, joiden liiketoiminta ja niihin liittyvät palvelut ja toimintatavat ovat hyvin erilaisia keskenään. (Euroopan keskuspankki 2006, 8-10.)

Pankkien tuottojen kannalta SEPA:n mukanaan tuomilla skaalaeduilla, lisääntyvässä kilpailulla ja tehokkuuden paranemisella on merkitystä, mutta unohtaa ei sovi myöskään SEPA:n aiheuttamia kustannuksia niin yrityksille, yhteisöille kuin pankeillekin. SEPA on suuri eurooppalainen tavoite, joka on kunnianhimoisuudessaan, laajuudessaan ja monimutkaisuudessaan verrattavissa euron käyttöönottoon (Euroopan keskuspankki 2006, 4-10.)

Vaikka SEPA:n siirtymisen päämäärä on sama koko euroalueella, ei tyydyttävään lopputulokseen päästä, ellei kyetä panostamaan erityisesti kansallisella tasolla tehtävään valmistelemaan työhön, sillä kuten aiemmin on jo todettu, euroalueen maiden lähtökohdat ovat hyvin erilaiset. EPC (European Payments Council-yhteistyöjärjestö) loi vuonna 2005 säännösten EPC:n kahta järjestelmää, SEPA-tilisiirtoa ja SEPA-suoraveloitusta varten. Samalla EPC määritteli myös korteille oman SEPA-ohjeiston. (Euroopan keskuspankki 2006, 13–20.)

SEPA tuo mukanaan myös haasteita, sillä nyt pitäisi pystyä ennakoimaan maksujärjestelmien kehitystä vuosikymmenen lopulla ja parantamaan palvelutasoa sen mukaisesti jatkuvasti. SEPA-hankkeen tulisikin suunnata tulevaisuuteen ja suosia kehittyvän teknologian suomaa uusia mahdollisuuksia sekä panostaa niiden käyttöönottoon. Mainittujen keskeisimpien SEPA-maksuvälineiden ohessa

teknologian tarjoamat uudet mahdollisuudet, kuten esimerkiksi verkkolaskutus, voivat osoittautua erittäin hyödyllisiksi tulevaisuuden maksujärjestelmäratkaisuissa. Toisin sanoen SEPA-hankkeen tavoitteena on saavuttaa mahdollisimman automaattinen maksunkäsittely yhteisin standardein, sopia yhteisistä toimintatavoista, tehostaa sekä kotimaan että ulkomaanmaksujen käsittelyä ja huolehtia kustannustehokkuudesta. SEPA-hanke tulee kattamaan kaikki maksutavat. Osana SEPA-hanketta sekkien käyttöä maksuvälineenä pyritään vähentämään, sillä niiden käyttö on rajoittunut pääasiassa kotimaanmaksuihin ja lisäksi niiden käsittely on pankkilaitokselle suhteellisen kallista. EPC:n yhteistyöelimessä on mukana eurooppalaisia pankkiyhdistyksiä ja joitakin kymmeniä pankkeja. Suomesta siihen osallistuvat Suomen Pankkiyhdistys ja Nordea. (Euroopan keskuspankki 2006, 13–20.)

5.4 Standardit

Jotta lähtökohdat ja toimintaedellytykset SEPAn käyttöön olisivat samat jokaisessa euroalueen maassa ja maksaminen SEPAssa olisi mahdollisimman tehokasta, on sovittava standardeista, jotka määrittelevät ja kattavat kunkin maksutapahtuman alusta loppuun saakka. Jotta maksamisen tehokkuus ja tarkkuus saataisiin maksimoitua maksutapahtumissa, tulisi mahdollisimman suuri osa tilanteista pystyä käsittelemään kokonaan automaattisesti. SEPAn käyttöönoton ja maksamisen tehokkuuden kannalta onkin merkittävä saavutus, että EPC on tehnyt päätöksen yhteisten sanomamuotojen käyttöönotosta maksutapahtumissa. EPC ja SWIFT ovat allekirjoittaneet keskenään yhteistyöpöytäkirjan, jonka mukaan SWIFT vastaa sanomien kehittämisestä SEPA-tilisiirtoa ja SEPA-suoraveloitusta varten. Korttitapahtumia varten suunnitellun standardin valmistuminen ajoittuu vuodelle 2008. (Euroopan keskuspankki 2006, 15–20.)

Avoinna on kuitenkin edelleen muutamia tärkeitä kohtia, joita ei vielä toistaiseksi ole määritelty. Ratkaisemattomia kysymyksiä ovat muun muassa SEPA-maksumääräyksissä vaadittavat tunnisteet, esimerkiksi se, tarvitaanko tunnistetiedoissa sekä IBAN- että BIC-tunniste, vai onko mahdollista toimia pelkällä

IBAN-tunnisteella. Lisäksi sopimatta on vielä erityisesti maksutapahtumien turvallisuuteen liittyvät standardit. On erittäin tärkeää, että SEPA-maksuvälineillä suoritettavien maksujen turvallisuus pystyttäisiin takaamaan alusta loppuun yhdenmukaisesti parhaiden käytäntöjen ja standardien pohjalta. (Euroopan keskuspankki 2006, 18–20.)

SEPA-hankkeen kehittymisen ja parhaan lopputuloksen saavuttamisen kannalta on merkittävää, että kaikki euroalueen pankkisektorit onnistuttaisiin sitouttamaan EPC:n tekemiin päätöksiin. Mistään sovitusta käytännöistä tai standardeista ei ole vastaavaa hyötyä, jollei niitä pystytä tai haluta toteuttaa käytännössä. Kuten jo aiemmin on todettu, suurimmassa osassa euroalueella toimivista pankeista maksujärjestelmien ja -palveluiden kehitys on ollut hitaampaa kuin Suomessa. Siksi voidaankin varmasti ajatella, että näissä maissa toimiville pankeille lankeavat investoinnit SEPAn kehityshankkeen myötä tulevat olemaan huomattavasti suuremmat kuin Suomessa toimivilla pankeilla. Koska uusiin järjestelmiin ja käytäntöihin siirtyminen edellyttää aina investointeja, olisikin tärkeää saada euroalueen pankit varmistumaan investointien kautta myöhemmin saatavista hyödyistä. (Euroopan keskuspankki 2006, 18–20.)

Maksupalvelujen ja maksujen käsittelyn standardointi on äärimmäisen tärkeää. Onkin välttämätöntä, että käyttäjät ja erityisesti yritykset sekä muut asianosaiset otettaisiin mukaan SEPAA määrittelevien standardien laadintaprosessiin loppukäyttäjien kannalta parhaan lopputuloksen saavuttamiseksi. Vaikka nykyiset kotimaiset maksuliikennepalvelut säilyvät toistaiseksi käytössä, voivat pankit päättää uusiin standardeihin siirtymisestä ja vanhoista palveluista luopumisesta oman aikataulunsa mukaisesti. Ainoan rajoitteen aikataulullisesti asettaa SEPA-siirtymäsuunnitelma.

5.5 Siirtymäsuunnitelma

Euroopan keskuspankin edellytyksen mukaan tulisi jokaisessa euroalueen maassa olla kansallinen siirtymäsuunnitelma SEPAa varten jo valmiina. Aikarajaksi siirtymäsuunnitelman esittämiselle EKP oli antanut tämän vuoden kesäkuun lopun. Kansallisissa siirtymäsuunnitelmissa tulee tiedottaa siirtymisestä yhtenäisiin euromaksuvälineisiin ja niiden mukanaan tuomista vaikutuksista. Suomessa kansallinen siirtymäsuunnitelma julkaistiin jo maaliskuussa Suomen Pankin ja Suomen Pankkiyhdistyksen toimesta. Suomen kansallinen siirtymäsuunnitelma on hyväksytty maksujärjestelmien ohjausryhmässä (MJO). MJO on Suomen Pankin, Suomen Pankkiyhdistyksen ja Suomessa maksuliikennepalveluja tarjoavien pankkien yhteistyöelin maksuliikenneasioissa. Ohjausryhmän tehtävänä on seurata kansallisen siirtymäsuunnitelman toteutumista ja lisäksi täsmentää suunnitelmaa tarpeen mukaan. (Suomen Pankkiyhdistys 2006a, 1-11.)

Suomen kansallisen siirtymäsuunnitelman mukaan Suomessa toimivan maksuliik pankin asiakas voi maksaa SEPA-tilisiirrolla koko euromaksualueelle ja vastaanottaa näitä maksuja koko euromaksualueelta. Tunnistetietoina käytetään jo nyt maiden rajojen yli suoritettavissa maksuissa käytössä olevaa kansainvälistä tilinumeroa (IBAN) ja pankkitunnistetta (BIC). Tältä osin tilanne ei muuttuisi. (Palva 2006, 37).

6 SEPA-MAKSUVÄLINEET

Tässä luvussa kerrotaan erilaisista käytännön maksuvälineistä, joista tässä käytetään nimitystä SEPA-maksuvälineet. Suomen kansallisessa siirtymäsuunnitelmassa on määritelty ohjeet erikseen tilisiirroille, suoraveloitukselle sekä korttimaksuille. Luvun loppuosassa käsitellään myös maksuvälineiden käyttöönottoa ja aikataulua sekä niitä maksuvälineistä, jotka jäävät SEPA:n ulkopuolelle.

6.1 Tilisiirrot

Lopullisena tavoitteena on, että kaikki euroalueen tilisiirrot käsitellään EPC:n määrittelemän SEPA-tilisiirtostandardin määrittelemän tilisiirtojärjestelmän mukaisesti. Odotuksena on, että SEPA-tilisiirtostandardi ja mahdollisesti myös pikatilisiirto ovat asiakkaiden käytettävissä vuoden 2008 alusta alkaen, kun siirtymäaika SEPAn käyttöönotolle alkaa. Käyttö tulee tapahtumaan rinnan yhdessä kansallisten maksuvälineiden kanssa sekä kotimaisissa että ulkomaisissa tilisiirroissa. Tällä hetkellä Suomessa tehtävistä ulkomaan tilisiirroista vain EU-maksut ovat eurooppalaisen tilisiirtojärjestelmän kanssa yhteensopivia. Eurojärjestelmä odottaa, että ainakin julkishallinto ja yritykset siirtyisivät käyttämään viimeistään vuoden 2010 lopussa ainoastaan SEPA-tilisiirtoja. Uusien tilisiirtostandardien käyttöönotto edellyttää muutoksia pankkien sekä yritysasiakkaiden järjestelmiin. Kansainvälistä IBAN-tilinumeroa ja BIC-pankkitunnistetta tarvitaan asiakkaan ja asiakkaan pankin tunnistetiedoissa tilisiirrolla maksettaessa. (Suomen Pankkiyhdistys 2006a, 2-3.)

Kaikki SEPA-maksut katsotaan aina kotimaanmaksuiksi, mutta yhtenäisen euromaksualueen ulkopuolelle menevät ja sieltä tulevat maksut ovat ulkomaanmaksuja. Myös muussa valuutassa kuin euroissa välitettävät maksut luetaan ulkomaanmaksuiksi.

SEPA-tilisiirtosäännösten mukaan maksun välittyminen saa kestää enintään kolme arkipäivää maksumääräyksen kirjaamisesta. SEPA-tilisiirtostandardi nykymuodossaan ei vielä määrittele kaikkia tarpeellisia peruspalveluita. SEPA-tilisiirto ei myöskään sisällä kaikkia niitä tietoja, joita esimerkiksi Suomessa nykyisin käytössä olevat tilisiirtopalvelut edellyttävät. Tästä johtuen nykyiset käytössä olevat palvelut eivät kaikilta osin tule käyttöön koko euromaksualueella. Esimerkiksi kiireellisiä maksuja varten ei vielä ole kaikilta pankeilta olemassa pikasiirtojärjestelmää, jossa maksu tulee perille saman päivän aikana. (Euroopan keskuspankki 2006, 13).

Pikasiirtojärjestelmä ei välttämättä ole sellainen palvelu jonka tarjoamista edellytetään kaikilta pankeilta, vaan pankit saisivat itse päättää haluavatko he tarjota tällaista palvelua asiakkailleen. Myös viitestandardi sekä palkkojen ja eläkkeiden välitysmenettelyt eivät nyky muodossaan sisälly määriteltyyn SEPA-tilisiirtoon. Suomalaiset pankit lähtevät kuitenkin siitä, että heidän tarjoamansa palvelut eivät heikkene missään muodossa, vaan tavoitteena on säilyttää vähintäänkin nykyinen palvelutaso. (Suomen Pankkiyhdistys 2006a, 2-3.)

Tällä hetkellä tilisiirtoja Suomesta muihin Euroopan maihin tehdään vähän, mutta tulevaisuudessa näiden tapahtumien määrä saattaa kasvaa, sillä esimerkiksi vähittäiskaupan kasvu euroalueen maiden välillä lisää myös rahan liikkumista maasta toiseen. Myös ihmisten lisääntynyt liikkuvuus, esimerkiksi työvoiman, opiskelijoiden ja eläkeläisten suhteen, saattaa lisätä maiden välisten maksutapahtumien määrää. (Suomen Pankkiyhdistys 2006a, 2-3.)

6.2 Suoraveloitus

Kuten tilisiirroissa, myös suoraveloituksessa SEPAn lopullisena tavoitteena on, että kaikki euroalueen suoraveloitukset käsitellään EPC:n määrittelemän SEPA-suoraveloitujärjestelmän mukaisesti. Järjestelmän tarkoituksena on tarjota sopivia ratkaisuja erilaisiin asiakastarpeisiin, esimerkiksi yritysten keskinäisiä maksuja ja yritysten ja asiakkaiden välisiä maksuja varten. Myös SEPA-suoraveloitusta koskevan perusmallin odotetaan olevan toimintavalmis 1.1.2008 alkaen. Suoraveloituksen kohdalla siirtymäajasta ei ole kuitenkaan toistaiseksi vielä sovittu.

SEPA-suoraveloitussäännöstö on EPC:n hyväksynnällä lähetetty kansalliselle lausuntokierrokselle syyskuussa 2005. SEPA-suoraveloitussäännöstössä on määriteltä kattavat liiketoimintasäännöt, käytännöt ja standardit SEPA-suoraveloitusta varten. Eurojärjestelmä on koko SEPA-suoraveloitussäännöstön kehittämisen ajan korostanut toistuvasti, että uuden järjestelmän onnistuminen on perustavanlaatuisesti kiinni siitä, pystytäänkö sen avulla suoraveloittamaan maksuja kaikista

euroalueella sijaitsevista maksajien pankeista. Tämä tarkoittaa sitä, että vastaavasti kaikkien euroalueella toimivien pankkien on kyettävä vastaanottamaan veloitus-toimeksiantoja laskuttajien pankeilta uuden järjestelmän ja uusien standardien mukaisesti. Toistaiseksi voimassa olevassa säännösten versiossa ei kuitenkaan kerrota, miten tällainen kattavuus on mahdollista saavuttaa. (Euroopan keskuspankki 2006, 15).

Miten suomalainen suoraveloituskäytäntö muuttuu, jää nähtäväksi. Ehdotettu eurooppalainen suoraveloitustoiminta nimittäin poikkeaa suomalaisesta nykykäytännöstä merkittävästi. Tällä hetkellä Suomessa käytössä olevassa järjestelmässä suoraveloitus perustuu maksajan pankilleen antamaan valtakirjaan. Ehdotetussa SEPA-suoraveloitujärjestelmässä maksaja ja laskuttaja tekevät valtakirjan keskenään ilman pankkien kontrollia. Tässä SEPAn palvelussa tehty veloitus ei kuitenkaan olisi lopullinen, kuten on Suomen nykyisessä järjestelmässä, vaan maksajalla olisi oikeus peruuttaa veloitus kuuden viikon kuluessa veloitusajankohdasta. On myös esitetty, että tietyin edellytyksin maksajalla olisi mahdollisuus peruuttaa SEPA-suoraveloitus jopa 3 kuukauden kuluttua. (Suomen Pankkiyhdistys 2006a, 3-6.)

Suomessa tällä hetkellä käytössä oleva suoraveloituskäytäntö on ominaisuuksiltaan kehittyneempi kuin nyt ehdotettu SEPA-suoraveloituspalvelu. Suomalaisten pankkien mukaan ehdotettua SEPA-suoraveloituspalvelua on täydennettävä lisäpalveluin, jotta nykyinen palvelutaso ja riskienhallinta Suomessa pystytään säilyttämään. Päätökset lisäpalveluiden tarjoamisesta tullaan tekemään pankki-kohtaisesti ja suomalainen suoraveloituskäytäntö pyritään säilyttämään koko siirtymäkauden ajan. Pankit uskovat kuitenkin kotimaisen suoraveloituksen korvautuvan myöhemmin muilla kehittyneemmillä maksutavoilla, kuten esimerkiksi verkkolaskuilla. (Suomen Pankkiyhdistys 2006a, 3-6.)

6.3 Korttimaksut

Korttimaksut ovat tällä hetkellä verrattain yleinen ja käyttäjilleen kätevä maksutapa. Myös pankkien kannalta korttimaksut ovat suositeltavia, sillä korttien ja korttimaksujen käsittely on suhteellisen edullista pankkijärjestelmälle. SEPA:n tarkoituksena on laajentaa kotimaan korttimaksuissa käytetty palvelu euroalueen tasolle. SEPA:n lopullisena tavoitteena on, että kotimaisilla korteilla voitaisiin maksaa koko euroalueella. Haasteena on selvittää, miten korttien käyttöaluetta voitaisiin laajentaa kattamaan koko euroalue. Maksukortteja pitäisi voida tällöin käyttää missä tahansa pankkiautomaatissa tai liikkeessä kohtuullisin kustannuksin ja kortin alkuperämaasta riippumatta, edellyttäen, että pankki tai liike hyväksyy korttityypin. (Suomen Pankkiyhdistys 2006a, 6-9.)

Maiden rajat ylittävien euromääräisten käteisnostojen ja liikkeissä suoritettavien korttimaksujen tekniset esteet tulisi saada poistettua. Lisäksi olisi määriteltävä korttimaksuihin sopivat tekniset säännökset ja sopimusehdot yhteensopivuuden varmistamiseksi. (Suomen Pankkiyhdistys 2006a, 6-9.)

Kaikkien käytössä olevien korttijärjestelmien on noudatettava Europay Internationalin, MasterCard Internationalin ja Visa Internationalin EMV-standardia, jossa edellytetään muun muassa PIN-koodin (personal identification number) käyttöä. Korttien käyttäjille eli asiakkaille sekä kauppiaille tullaan tarjoamaan kahta erilaista palvelua, kotimaan palvelua ja kansainvälistä palvelua. Kotimaan palvelu on sama kaikkialla euroalueella ja kansainvälistä palvelua käytetään euroalueen kansalaisten maksaessa korteillaan euroalueen ulkopuolella. (Suomen Pankkiyhdistys 2006a, 6-11.)

Tällä hetkellä jokaisessa euroalueen maassa toimii vähintään yksi kansallisen tason korttijärjestelmä. Useimmat euroalueen pankeista ovat myös mukana vähintään yhdessä kansainvälisessä maksukorttijärjestelmässä, jota käytetään maksujen suuntautuessa kyseisen maan rajojen ulkopuolelle. (Suomen Pankkiyhdistys 2006a, 6-11.)

Toisaalta voidaan tarkastella pelkästään kotimaisten maksukorttien asemaa Euroopassa Suomen näkökulmasta. Sen suhteen, tarvitaanko yhdentyvässä eurooppalaisessa maksujärjestelmässä ollenkaan kotimaisia, kansallisia pankkikortteja tai luottokorttisovelluksia, vai tullaanko siirtymään tulevaisuudessa kokonaan kansainvälisiin korttijärjestelmiin. Periaatteessa voidaan ajatella, että euroalueen yhdentyminen edellyttäisi sitä, ettei pelkästään yhdessä jäsenmaassa käyviä kortteja olisi. Lähtökohtanaan on, että riittävä kilpailu maksujärjestelmien ja –välineiden tarjoajien välillä säilyisi SEPAn käyttöönoton jälkeen. Toisaalta yllä kuvattun tilanteen toteutumisen seurauksena on helposti se, että kansainvälisiin korttijärjestelmiin siirtyminen keskittäisi toiminnan muutamalle maailmanlaajuiselle, isolle toimijalle. Ratkaistavaksi nousee se, miten tällöin taataan riittävän kilpailun säilyminen. (Suomen Pankkiyhdistys 2006a, 6-11.)

6.4 SEPA-maksuvälineiden käyttöönotto ja aikataulu

SEPAn käyttöönoton on tarkoitettu tapahtuvan 1.1.2008 ja siirtymäkauden päättyvän vuoden 2010 loppuun mennessä. SEPAA määrittelevä eurojärjestelmä lähtee siitä, että vuoden 2008 alusta lähtien on kaikki sellaiset säännökset, liiketoimintakäytännöt ja standardit purettu, jotka on luotu kansallisia markkinoita varten, ja korvattu ne uusilla eurooppalaista maksualueita palvelevilla ja yhteensopivilla käytännöillä ja säädöksillä. (Palva 2006, 35.)

Eurojärjestelmä odottaa myös, että siirtymäajan alkaessa vuoden 2008 alkuun mennessä on pankkisektorilla määriteltynä avoin ja kustannuksiin perustuva menetelmä mahdollisten toimitusmaksujen perimistä varten. Tämä menetelmä tulee toimittaa Euroopan komission hyväksyttäväksi. (Palva 2006, 35–36.)

Turvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen on eurojärjestelmän tarkoituksena myös kehittää kattava strategia korttipetosten vähentämiseksi erityisesti maiden rajat

ylittävissä maksuissa. Vuoden 2010 loppuun mennessä, kun siirtymäaika päättyy, SEPA:n lopulliset tavoitteet pitäisi olla saavutettu. (Palva 2006, 35–39.)

Voidaan ajatella, että yhteisen käteisvaluutan euron käyttöönoton myötä 1.1.2002 alkaen, on euroalueen kansalaisilla ollut käytössään käteismaksujen SEPA.

SEPA:n ulkopuolelle jäävistä maksuvälineistä, esimerkiksi sekä tulevat todennäköisesti tulevaisuudessa häviämään pikku hiljaa käytöstä. Esimerkiksi Suomessa sekien käyttö maksuvälineenä on vähentynyt rajusti maksukorttien yleistymisen myötä. (Palva 2006, 35–39.)

7 SEPA:N VAIKUTUKSET ASIAKKAIDEN KANNALTA

Tässä luvussa pohditaan SEPA:n mahdollisia vaikutuksia asiakkaiden kannalta yllä lueteltujen SEPA-maksuvälineiden perusteella. Luvun lopussa asiaa tarkastellaan myös pankin näkökulmasta.

7.1 Tilisiirto

Vuoden 2007 alusta alkaen kaikki suoritettavat EU-maksut tullaan välittämään ainoastaan IBAN-tilinumeroa ja BIC-pankkitunnistetta käyttäen. IBAN- ja BIC-tunnukset ovat myös ainoat käytettävät pankkiyhteyden tunnisteet tulevissa SEPA-maksuissa. Jos yrityksellä ei vielä ole kansainvälistä tilinumeroa (IBAN), kannattaa se hankkia mahdollisimman pikaisesti. Suomalaisissa pankeissa tilin omistavilla kuluttaja-asiakkaila IBAN-tilinumero jo on. (Euroopan keskuspankki 2006, 13.)

Asiakkaiden odotukset SEPA:n käyttöönoton jälkeen, 1.1.2008, saattavat olla suuret. Odotuksena voi esimerkiksi olla, että heillä on tällöin käytössään Euroopan laajuisesti samanlaiset palvelut kuin nykyisin kotimaassaan. Tämä on kuitenkin valitettavasti harhaluulo. Hyvänä esimerkkinä voidaan mainita Suomessa maksuissa yleisesti käytettävä viitestandardi, joka on puhtaasti suomalainen

käytäntö. Kaikki pankit eivät välttämättä tule tarjoamaan tulevaisuudessa keskenään täysin samanlaisia asiakasstandardeja ja palvelukonsepteja.

Toisaalta suomalaiset pankit edesauttavat yhteisen eurooppalaisen viitestandardin muodostamista. Suomalaisten pankkien tavoitteena on kuitenkin kyetä säilyttämään nykyinen käytössä oleva palvelutaso maksutapahtumissa vielä SEPAn käyttöönoton jälkeenkin, vaikka esimerkiksi palkkojen ja eläkkeiden välitys ei nyky muodossaan sisälly eurooppalaiseen tilisiirtojärjestelmään. (Euroopan keskuspankki 2006, 13.)

7.2 Suoraveloitus

Jotta vuoden 2008 alusta käyttöön tuleva SEPA-suoraveloituspalvelu olisi palvelutasoltaan nykyisen kaltainen, tulee SEPAn määrittämää palvelukonseptia täydentää lisäpalveluin, jotta nykyinen palvelutaso saadaan säilytettyä ennallaan. Päätökset näiden palveluiden tarjoamisesta tehdään kuitenkin aina pankkikohtaisesti, eivätkä kaikki pankit välttämättä tule tarjoamaan täsmälleen samoja ja keskenään täysin vertailukelpoisia palveluja. Suomessa tällä hetkellä käytössä olevan suoraveloitusjärjestelmän uskotaan asteittain korvautuvan kehittyneemmällä maksutavoilla, kuten esimerkiksi verkkolaskutuksella. (Euroopan keskuspankki 2006, 14.)

7.3 Maksukortit

Euroopan unioni on asettanut tavoitteekseen, että vain kansalliseen käyttöön tarkoitetut maksukortit korvataan kansainvälisillä, vähintään Euroopan laajuisesti toimivilla maksukorteilla (sirukortit). Ennen 1.1.2008 liikkeelle laskettuja

magneettijuovalla varustettuja maksukortteja voidaan käyttää vielä koko siirtymäajan, vuoden 2010 loppuun saakka. Viimeistään vuoden 2008 alusta kuluttaja voi saada pankiltaan SEPAn määräyksiin sopivan yleismaksukortin, eli sirulla varustetun maksukortin. (Euroopan keskuspankki 2006, 15.)

Yksi tärkeimmistä syistä sirukortteihin siirtymiseen on, että näin saavutetaan parhaiten kansainvälisesti maksukorttijärjestelmien yhteensopivuus. Myös turvallisuuskohdat puoltavat sirukortteihin siirtymistä, sillä siruominaisuudella varustettuja kortteja on huomattavasti vaikeampi väärentää ja väärinkäyttää kuin magneettijuovalla varustettuja kortteja. Vielä yleisesti käytössä olevien magneettiraitakorttien väärentäminen ja kopiointi on valitettavan helppoa ja jopa kustannuksiltaan edullisempaa kuin siruominaisuudella varustettujen korttien. (Euroopan keskuspankki 2006, 15.)

SEPAn mukanaan tuomista muutoksista maksukortteja koskeva muutos on ehkä kaikkein konkreettisin asiakkaan ja kauppaliikkeenä toimivan yrityksen näkökulmasta. Tulevaisuudessa korttimaksut kuitataan aiemmin käytetyn allekirjoituksen sijasta tunnusluvulla (PIN-koodi), joka on korttikohtainen. Jotta asiakas voisi maksaa siruominaisuudella varustetulla kortilla, tulee kauppaliikkeessä olla sirumaksun vastaanottamiseen tarkoitettu pääte. Tästä investoinnista aiheutunut kustannus lankeaa yrittäjän maksettavaksi. Todennäköistä on, että sirulla varustetuissa maksukorteissa tulee siirtymäajan jälkeenkin edelleen säilymään magneettijuova, jolloin asiakas voi kuitata maksun allekirjoituksellaan kuten tähänkin asti, joten investointia sirumaksun vastaanottavaa päätettä varten ei välttämättä ainakaan heti tarvita. (Euroopan keskuspankki 2006, 15.)

7.4 Verkkolasku

Suomen Pankki yhdessä suomalaisten pankkien kanssa on tehnyt muistutuksen EPC:lle maksujen täysin automatisoituneen prosessin tarpeellisuudesta ja tärkeydestä (STP, Straight Through Processing) koko maksamisketjussa. Toisin sanoen maksamisketjulla tässä tarkoitetaan reittiä maksajalta maksajan pankkiin

ja sieltä laskuttajan pankkiin ja edelleen laskuttajalle. Pidemmälle viedyssä STP-maksamisketjussa koko prosessi alkaa laskuttajan sähköisesti maksajalle lähettämästä verkkolaskusta. Jotta tällainen systeemi voisi toimia koko maksuprosessin ajan täysin automatisoidusti, edellyttää se standardoitujen viitetietojen käyttöä, mutta yhtä lailla myös standardoitua tiedonvälitystä pankkien ja niiden asiakkaiden välillä. (Palva 2006, 35–39.)

Verkkolaskutuksen käyttö on vielä tällä hetkellä varsin harvinaista. Verkkolaskukäytännön oletetaan jossain vaiheessa korvaavan kokonaan toistaiseksi vain Suomessa käytössä olevan suoraveloituskäytännön, jonka käyttö on vähentynyt huomattavasti Internet-pankkien ja maksupäätteiden yleistymisen myötä.

Verkkolaskun käyttöönoton ja sen yleistymisen voidaan katsoa lisäävän automaation astetta ja maksamisen tehokkuutta. (Palva 2006, 35–39.)

7.5 Pankin näkökulma

Pankit ovat varautuessaan lisääntyvään kilpailuun pyrkineet löytämään keinoja asiakkaidensa rahoituspalvelutarpeiden tyydyttämiseen luomalla tehokkaita ja monipuolisia palveluja tarjoavia jakeluverkostoja. Pankkien kannalta asiaa tarkasteltaessa ongelmia yhteiseen maksualueeseen siirryttäessä tuo varmasti se, kuinka pankkien ulkomaantoimintoja tullaan sääntelemään. Perinteisestihän pankkitoiminta on ollut varsin raskaasti säänneltyä. Siirryttäessä SEPAan kaikkien euroalueella toimivien pankkien tulee tarjota asiakkailleen yhtenäisiä SEPA-maksuvälineitä. Kaikilla pankeilla tulee olla myös valmius vastaanottaa SEPA-maksuvälineillä suoritettuja maksuja. Kukin pankki saa itse päättää, miten se hoitaa SEPA-maksujensa vastaanoton ja välityksen. Toistaiseksi nämä päätökset ovat pankkien kohdalla monelta osin vielä auki. (Suomen Pankkiyhdistys 2006a, 3-11.)

Pankkien kannalta siirtyminen SEPA-tilisiirtostandardin ja SEPA-suoraveloitujärjestelmän mukaiseen palveluntarjontaan tuo mukanaan varmasti kustannuksia, kun järjestelmiä ja käytäntöjä joudutaan muokkaamaan SEPA:n määrittelemien standardien mukaisiksi, mutta samalla saattaa syntyä myös säästöjä. Säästöjä voisi kuvitella syntyvän esimerkiksi siitä, että pitkällä aikavälillä pankit voivat rationalisoida maksujärjestelmiään, kun sekä kansalliset maksut että SEPA-maksut voidaan käsitellä samoilla järjestelmillä, ja näin ollen päällekkäisistä toiminnoista voitaisiin luopua. Toisaalta pitkän siirtymäajan vuoksi rinnakkaisten järjestelmien ja palveluiden ylläpidosta ja kehittämisestä saattaa pankeille aiheutua myös kustannuksia. (Tuominen 2006, 13–14.)

Sekä SEPA-tilisiirron, SEPA-suorveloituksen että SEPA-maksukorttien käyttöönotto vaatii runsaasti niin asiakkaille kuin pankkien henkilöstöllekin suunnattua tiedottamista ja ohjeistamista, mikä saattaa myös lisätä pankkien maksettavaksi kertyviä kustannuksia. Toisaalta SEPA:n käyttöönotto asettaa kaikki ja kaikkien euroalueen maiden pankit samalle viivalle, jolloin myös pienemmillä pankeilla on

mahdollisuus tarjota samantasoisia palveluita kuin isommilla pankeilla.

(Tuominen 2006, 13–14.)

8 YHTEENVETO

Suomessa tällä hetkellä käytössä olevat maksujärjestelmät ja –palvelut ovat moneen muuhun euroalueen maahan verrattuna huomattavasti kehittyneempiä niin palvelujen laajuuden kuin turvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen. Tämän vuoksi SEPA:n toteutuminen siinä muodossa ja laajuudessa kuin tällä hetkellä on suunniteltu, ei suomalaisten pankkien ja asiakkaiden kannalta tuo mukanaan mainittavaa lisäarvoa maksamisen saralla. Voidaan ehkä kärjistetysti ajatella, että rahoitussektorin yhdentymisen hyödyt eivät todennäköisesti jakaudu tasaisesti eri maiden ja eri rahoituslaitosten kesken, vaan suurimman hyödyn korjaavat ne maat

ja ne rahoituslaitokset, jotka ovat lähtötilanteessa suhteellisesti vähiten kehittyneitä.

Maksupalveludirektiivi saattaa nostaa yksittäisten maksupalvelutapahtumien hintoja, mutta toisaalta taas se saattaa lisätä maksupalveluiden hinnoittelun läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta (Tilisiirtolaki 821/1999; Euroopan yhteisöjen virallinen lehti 2001a).

SEPA-palveluiden loppukäyttäjät eli kuluttajat, yritykset ja julkisyhteisöt tulevat hyötymään maksupalvelujen, hintojen vertailtavuuden ja kustannustehokkuuden parantuessa. Näin pystytään edistämään mahdollisimman tehokasta kilpailua palvelun tarjoajien kesken ja luomaan yhteiset avoimet standardit, joita voidaan käyttää ja kehittää ilman teknisiä ja kaupallisia esteitä. SEPAn ansiosta maksamisprosessien tehokkuus paranee, mikä tuo mukanaan merkittäviä säästöjä ja etuja Euroopan taloudelle mahdollisesti laajemminkin. (Palva 2006, 34–39.)

Maksujenvälityspalvelujen tarjoaminen on Suomessa keskittynyt pankkipalveluja yleisesti tarjoaville luottolaitoksille. Keskittymistä on edesauttanut se, että maksujenvälityspalvelujen tarjoaminen on säännelty, eikä kilpailevan maksujenvälityspalveluja tarjoavan yrityksen tulo markkinoille ole siten kovin yksinkertaista. Tämä saattaa olla omiaan vähentämään myös maksujenvälityspalvelujen kehittämisestä asiakkaille koituvia mahdollisia kustannushyötyjä.

Kaikkein eniten SEPAn käyttöönotosta tulevat kuitenkin todennäköisesti hyötymään kansainväliset ja kansainvälisillä markkinoilla toimivat yritykset. SEPA tulee nopeuttamaan maksuprosesseja, sillä sen käyttöönoton myötä esimerkiksi kaikki euroalueen maksut on mahdollista maksaa yhdessä erässä. Tosin muissa valuutoissa olevat maksut jäävät edelleen hoidettavaksi perinteisillä ulkomaanmaksutavoilla.

Rahoitusmarkkinoiden yhdentymiselle oman haasteensa tuovat myös lainsäädännölliset ongelmat. Koska jatkossa euroalueella tulisi koskea samat säännöt sekä kansallisia että maasta toiseen välitettäviä maksuja, pitäisi kotimarkkinoilla siis

vallita yhtenäinen lainsäädäntö maksamisen saralla. Haasteena siis onkin olemassaolevan lainsäädännön yhdenmukaistaminen, jossa on jo edetty annettujen direktiivien ja asetusten myötä. (Palva 2006, 34–39.)

Kaikkiaan voidaan todeta, että SEPA-hanke on jo nyt, ennen kuin siirtymäkausi on edes alkanut, ollut merkittävä edistysaskel vähittäismaksujärjestelmien integraation edistämiseksi, vaikka kehitystyötä riittänee edelleen paljon tuleviksi vuosiksi. Todennäköistä on, että SEPA-hanke tulee jatkumaan ja kehittymään vielä vuoden 2010 jälkeenkin. Hanketta yhtenäisen eurooppalaisen maksualueen saavuttamiseksi ja hankkeen etenemistä voidaan arvioida monelta kannalta. Ainakin tarkastelua voidaan tehdä esimerkiksi hinnoittelun, kustannusten, maksujen välityksen nopeuden, toimintavarmuuden, järjestelmään pääsyn ja kansallisen turvallisuuden näkökulmasta. Unohtaa ei myöskään sovi erilaisia teknisiä innovaatioita, kuten esimerkiksi Internetissä toimivia maksupalveluja, jotka ovat omiaan lisäämään yhdentymistä.

Miten SEPAan siirtymisen valmistelut onnistuvat kansallisilla tasoilla ja kuinka hyvin SEPAlle asetetut tavoitteet saavutetaan siirtymäajan jälkeen, jää nähtäväksi. Varmaa on kuitenkin se, että SEPA on vaikutukseltaan vähintäänkin yhtä suuri eurooppalainen saavutus kuin euro.

LÄHTEET

Euroopan keskuspankki, 2006. Kohti yhtenäistä euromaksualuetta -Tavoitteet ja määrääjät helmikuu 2006, 4. seurantaraportti. [verkkojulkaisu]. Frankfurt am Main: Euroopan keskuspankki, [viitattu 31.7.2006]. Saatavissa: www.ecb.int/pub/pdf/other/singleeuropaymentsarea200602fi.pdf

Euroopan unionin virallinen lehti, 2003. Päätöslauselma aiheesta Lissabonin strategian seuranta C308/18, 18–21.

Euroopan unionin virallinen lehti, 2005a. Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöslauselmaksi aiheesta ”Euroopan aivokapasiteetti liikkeelle: miten korkeakoulutus saadaan hyödyntämään koko potentiaaliaan Lissabonin strategian edistämiseksi C292/1, 1-2.

Euroopan unionin virallinen lehti, 2005b. Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmät taitojen ja pätevyyksien kehittämisen merkityksestä Lissabonin tavoitteiden edistämiseksi C292/3, 1-2.

Euroopan yhteisöjen virallinen lehti, 2001a. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2560/2001 rajat ylittävistä euromääräisistä maksuista L344/13, 1-4.

Euroopan yhteisöjen virallinen lehti, 2001b. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 1997, 97/5/EY-rajojen yli suoritettavista tilisiirroista L344/13, 1-4.

Grönholm, J. 2006. Aktia Säästöpankki, Helsinki, johtaja. 28.9.2006

Iivarinen, T., Leinonen, H., Lukka, M. & Saarinen, V. 2003. Maksujärjestelmäriskien sääntely ja hallinta - suomalainen näkökulma. Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.

Koskenkylä, H. (toim.) 2004. Rahoitusmarkkinoiden integraatio. Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.

Laki luottolaitostoiminnasta 1607/1993

Palva, M. 2006. Kohti yhtenäistä euromaksualuetta. Euro & Talous 2/2006, 34–39.

Suomen Pankkiyhdistys, 2006a. Kansallinen siirtymäsuunnitelma 1,0. [verkkajulkaisu]. Helsinki: Suomen Pankkiyhdistys r.y., [viitattu 31.7.2006]. Saatavissa: <http://www.pankkiyhdistys.fi/>

Suomen Pankkiyhdistys, 2006b. Lähtevien ulkomaanmaksujen yleiset ehdot. [verkkajulkaisu]. Helsinki: Suomen Pankkiyhdistys r.y., [viitattu 31.7.2006]. Saatavissa: <http://www.pankkiyhdistys.fi/>

Tilisiirtolaki 821/1999

Tuominen, L. 2006. Yksi valuutta, yksi pankki, yksi tili – Yhtenäinen eurooppalainen maksualue tekee tuloaan. Opus Capita Journal 2006, 13-14.